

HAYSIYETLİ OLMA İDDİASINDAKİ BİR ADAMIN MAHCUBİYET DOLU HİKÂYESİ

“*Mahcubiyet ve Haysiyet*, hem modern hayatın eleştirisi olarak, hem de ekonomik ve insani gelişmişlik sıralamalarında en üstlerde yer alan bir ülkede toplumdan yalıtılmış bir hayat süren, kendini güncelleyememiş bir insanın öyküsü olarak okunabilir.

Kuzey Avrupa edebiyatının bol ödüllü yazarı Dag Solstad'nın 1994'te yayımladığı *Genanse og Verdighet* romanı, *Mahcubiyet ve Haysiyet* adıyla bu yıl ülkemiz okurlarına ulaşabildi. Şimdiden dördüncü baskıya giden bu kitabı elinize aldığınızda muhtemelen dikkatinizi çekecek ilk unsur olan mütevazı boyutu sizi yanıltmasın. [Yapı Kredi Yayınları](#)'nın sıkışık bir sayfa düzeniyle tamı tamına 100 sayfada paketlediği roman çoğu yayınevimizin tercih ettiği gevşek sayfa düzenlerinde belki 150 sayfayı

Tolgahan Bayhan

dolduracak uzunlukta (kâğıt maliyetlerindeki ani sıçramanın [kitap](#) fiyatlarına ister istemez yansıdığı bugünlerde, bu dar alana sığdırma yaklaşımında okur bütçesi için büyük fayda var). Kaldı ki, Solstad boyutu küçük ama işlevi büyük bu romana bir adamın hayatını, çeşitli insanlık durumlarını, siyasi bir ironiyi, memuriyet hayatının tekdüzeliğini, karşılıklı ve karşılıksız aşkları ve daha pek çok şeyi sığdırıyor. Roman bunların yanı sıra kentli Norveç yurttaşlarının yaşantısına Türk okur için küçük ama etkileyici bir pencere açıyor.

DÜŞÜNDÜKÇE YÜRÜR, YÜRÜDÜKÇE DÜŞÜNÜR

Hikâye tüm karakterlerin ne yaptığını bilen, zihinlerine girip çıkabilen üçüncü kişi anlatıcı tarafından aktarılıyor. Üsluba hâkim olan unsurlar arasında, Rukla'nın yaşamındaki ve dünyaya bakışındaki tekdüzeliği vurgulayan, bitmek bilmeyen tekrarlamalar ile Norveç dili ve edebiyatındaki genel geçer yaklaşımın tam tersine, yer yer bir sayfayı kaplayan uzunlukta karmaşık cümleler öne çıkıyor. Bölüm ayrımlarının olmadığı, kesintisiz bir şekilde akıp gidiveren bu roman, başkahramanın yaşadığı üç önemli dönüm noktasıyla virgillenip noktalanan, kabaca aynı uzunlukta üç kısımdan oluşuyor.

Ellili yaşlarındaki edebiyat öğretmeni Elias Rukla, uzun yıllardır defalarca yaptığı gibi, büyük yazar İbsen'in *Yaban Ördeği* piyesini Oslo'daki bir devlet lisesinin son sınıf öğrencileriyle müfredat icabı incelemektedir. Ancak bu sefer bir şeyler ters gider. Rukla satır satır hatmetmiş olduğu bu eserde nedense bunca yıldır fark etmediği bir detaya takılır. Yazar acaba "bu lüzumsuz sahneyi niçin yaratmıştır?" Heyecan içinde, bu bilmeceyi öğrencileriyle birlikte çözmek için yaptığı hamle ise dertleri sadece okulu bitirmek olan çocukların bezginliğinin, ruhsuzluğunun, lakaytlığının duvarına çarpar. Yoğun bir aidiyetsizlik hissiyle hiddetlenerek kendisini zor bela okulun avlusuna atan Rukla'nın girdiği kriz, açılmak bilmeyen şemsiyesini herkesin gözü önünde "vahşi bir öfkeyle" parçalamasıyla doruğa çıkar. Yerin dibine giren öğretmenimizin ne yapacağını bilmez halde Oslo sokaklarına dalmasıyla hikâyenin ilk kısmı tamamlanır.

ZAVALLI BİR ROMAN KAHRAMANI

İçine düştüğü vaziyette evin dönemeyeceğini hisseden Rukla sakinleşmeye çalışarak Oslo'nun merkezini arşınlarken, hayatı üniversite günlerinden başlayarak bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçmeye başlar. Öğretmenimizin zihninde, zamanla en yakın dostu, daha doğrusu tek dostu haline gelen, felsefe bölümünün parlak doktora öğrencisi Johan Corneliussen ve onun dünyalar güzeli sevgilisi Eva Linde sahneye çıkar. Rukla düşündükçe yürür, yürüdükçe düşünür. Düşündükçe, üniversiteden beri yaşadıklarını değerlendirmeye, sorgulamaya başlar. Ama fazla kurcalamaktan da kaçınır, zira hoş bir deneyimin özünü "bulduğu takdirde o şey kaybolabilir veya kendi kendisinin tersine dönüşüp antipatik bir hal alabilir." Hikâyenin görece daha yorucu olan ilk kısmından daha hızlı akan bu kısım, Elias, Johan ve Eva üçgeninde beklenmedik

bir dönüm noktasıyla romanın üçüncü kısmına bağlanır.

Ayağı bir türlü evine gitmeyen Rukla, Oslo'da dolaşmaya ve yaşamını sorgulamaya devam eder. Sorguladıkça da onu farklı bir şekilde yorumlamaya, toplum içindeki, arkadaşlık ve gönül ilişkilerindeki konumunu farklı, üzücü bir perspektiften görmeye başlar. Kendisinin yalnızca Thomas Mann tarafından ciddiye alınacak "zavallı bir roman kahramanı adayı" olduğunu hayal eder. Giderek devrini doldurmuş, "toplum içinde söyleyecek sözü kalmamış" bir adam olduğunu, hatta en yakınında olduğunu sandığı insanlardan da aslında kopuk olduğunu hisseder. Hikâye, psikolojik analizlerin ağır bastığı, cümlelerin daha da uzadığı, okuma zevkinin doruğa ulaştığı bu kısım, kısmen okurun yorumuna bırakılmış bir dönüm noktasıyla sona erer.

Arka kapağa varan okurun başa dönerek ilk kısmı bir daha okumasını önereceğiz. Zira Solstad'nın, İbsen'i Norveçliler kadar bilmesi beklenemeyecek Türk okuru birdenbire *Yaban Ördeği*'nin ortasına attığı, beş-on Norveçli karakterin birbirine benzer isimleri ve sözlerine maruz bıraktığı bu kısımda, öğretmenimizin hayat hikâyesinin ve sonunda vardığı noktanın anahtarı niteliğinde bir karakter ve bir cümle bulunuyor. İlk okumada bunu fark eden okurlara ne mutlu. Fark etmeyenler için ise, yeniden okuyarak bu cümleyi keşfetmek, Rukla'nın resmini Solstad'nın kurgusunu tamamlayacaktır.

Mahcubiyet ve Haysiyet, hem modern hayatın eleştirisi olarak, hem de ekonomik ve insani gelişmişlik sıralamalarında en üstlerde yer alan bir ülkede toplumdan yalıtılmış bir hayat süren, kendini güncelleyememiş bir insanın öyküsü olarak okunabilir. Upuzun cümlelerle, bize yabancı yaşamlar, ortamlar, kavramlar ve deyimlerle dolu bu romanı, çeviri kokmayan bir şekilde Türkçeye aktarmayı bilen deneyimli çevirmen Banu Gürsaler Syvertsen şüphesiz övgüyü hak ediyor. Bizlere ise, güncel İskandinav edebiyatının ağır toplarından olan Dag Solstad'nın diğer eserlerinin en kısa zamanda dilimize kazandırılmasını dilemek kalıyor. ■

MAHCUBİYET VE HAYSİYET
DAG SOLSTAD
ÇEV: BANU GÜRSALER SYVERTSEN
YAPI KREDİ YAYINLARI 2018

